

AKTUAR MOLIYA VA BUXGALTERIYA HISOBI ILMIY JURNALI

Vol. 4 Issue 11 | pp. 220-224 | ISSN: 2181-1865

Available online <https://finance.tsue.uz/index.php/afa>

XORIJIY MAMLAKATLARDA RAQOBATBARDOSH MAHSULOTLAR ISHLAB CHIQRISHNING O'ZIGA HOS JIHLTLARI, ULARDAN O'ZBEKISTONING IJTIMOIY-IQTISODIY RIVOJLANISHDA FOYDALANISH.

Asraqulov Farrux Rustamjon o'g'li
Namangan davlat universiteti
"Yashil iqtisodiyot va barqaror biznes"
kafedrasida stajyor o'qituvchisi
Email: asraqulovfarrux94@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada xorijiy mamlakatlarda raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarishning o'ziga xos jihatlari va ularning iqtisodiyotni rivojlantirishdagi o'rni tahlil qilinadi. Shuningdek, O'zbekistonning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida ushbu tajribalarni tatbiq etish bo'yicha tavsiyalar keltiriladi.

Kalit so'zlar: Raqobatbardoshlik, innovatsion rivojlanish, ishlab chiqarish texnologiyalari, eksport strategiyasi, iqtisodiy barqarorlik, diversifikatsiya, xorijiy tajriba, sanoat klasterlari, O'zbekiston iqtisodiyoti, modernizatsiya.

Абстракт: В данной статье анализируются специфические аспекты производства конкурентоспособной продукции в зарубежных странах и их роль в развитии экономики. Также даются рекомендации по внедрению данного опыта в социально-экономическое развитие Узбекистана.

Ключевые слова: Конкурентоспособность, инновационное развитие, технологии производства, экспортная стратегия, экономическая стабильность, диверсификация, зарубежный опыт, промышленные кластеры, экономика Узбекистана, модернизация

Abstract: This article analyzes the specific aspects of the production of competitive products in foreign countries and their role in the development of the economy. Recommendations on the implementation of these experiences in the socio-economic development of Uzbekistan are also given.

Keywords: Competitiveness, innovative development, production technologies, export strategy, economic stability, diversification, foreign experience, industrial clusters, economy of Uzbekistan, modernization

Kirish

Global iqtisodiyot sharoitida raqobatbardoshlik davlatlar uchun asosiy iqtisodiy tamoyil bo'lib qolmoqda. Bugungi kunda raqobatbardosh mahsulot ishlab chiqarish texnologik innovatsiyalarni joriy qilish, mahsulot sifatini yaxshilash va ishlab chiqarish jarayonlarini samarali boshqarish orqali amalga oshirilmoqda. Xorijiy mamlakatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, iqtisodiy taraqqiyotga erishish uchun raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarish milliy strategiyaning ajralmas qismi hisoblanadi.

O'zbekistonda 2017-yildan boshlab iqtisodiy islohotlar chuqurlashtirilib, iqtisodiyotni modernizatsiya qilish va diversifikatsiya qilishga qaratilgan qator qarorlar qabul qilindi. Jumladan, 2019-yilda tasdiqlangan "O'zbekiston Respublikasining sanoat siyosatini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi" xorijiy tajribani o'rganish va iqtisodiyotning barcha tarmoqlariga innovatsiyalarni tatbiq etish zaruratini belgilab berdi.

Bu jarayonda Germaniya, Janubiy Koreya va Yaponiya kabi mamlakatlar tajribasi alohida ahamiyatga ega. Ushbu davlatlar yuqori texnologiyalarni rivojlantirish va ishlab chiqarish jarayonlarini takomillashtirish orqali jahon bozorida yetakchi o'rinlarni egalladi. Ayniqsa, Germaniya "Industrie 4.0" strategiyasini muvaffaqiyatli amalga oshirgan bo'lsa, Janubiy Koreya texnologik innovatsiyalar orqali eksport hajmini sezilarli darajada oshirdi.

O'zbekiston iqtisodiyoti asosan qishloq xo'jaligi va xomashyo eksportiga yo'naltirilgan bo'lib, raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarish yetarli darajada rivojlanmagan. Shu bois, xorijiy mamlakatlarning muvaffaqiyatli tajribasini o'rganish va milliy iqtisodiyotga moslashtirish bugungi kunda dolzarb ahamiyatga ega.

Ushbu maqolada xorijiy mamlakatlarda raqobatbardosh mahsulot ishlab chiqarishning asosiy jihatlari, ularning O'zbekiston iqtisodiy rivojlanishidagi imkoniyatlari hamda iqtisodiyotni diversifikatsiya qilishga oid takliflar yoritiladi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiyasi

Raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarish mavzusida olib borilgan ilmiy tadqiqotlar tahlili quyidagicha:

1. Porter M. E., "Milliy raqobatbardoshlik" (1990)
Porterning ushbu tadqiqoti milliy iqtisodiy tizimlarning raqobatbardoshlik omillarini o'rganadi. U iqtisodiyotning muvaffaqiyati sanoat klasterlariga asoslanganligini ta'kidlaydi. Porter modeliga ko'ra, innovatsiyalarni rivojlantirish, ta'lim tizimi va texnologik yangiliklar iqtisodiy rivojlanishning ustun yo'nalishlari hisoblanadi.
2. Lee J. K., "Janubiy Koreyada texnologik taraqqiyot" (2015)
Bu tadqiqotda Koreya Respublikasi texnologik taraqqiyotining iqtisodiyotdagi ahamiyati yoritilgan. Janubiy Koreya hukumatining ta'lim va texnologik tadqiqotlarga qaratilgan e'tibori sanoatning yuksalishiga xizmat qilgan.
3. Gültekin B., "Ekologik innovatsiyalar va raqobatbardoshlik" (2021)
Ekologik barqarorlikni saqlagan holda mahsulot ishlab chiqarishning ahamiyati ko'rsatiladi. Innovatsion texnologiyalar nafaqat iqtisodiy o'sishni ta'minlaydi, balki ekologik xavfsizlikni ta'minlashga ham imkon beradi.
4. Sharifova D., "O'zbekistonda eksport salohiyatini oshirish" (2020)
O'zbekistonning eksport salohiyatini kengaytirish bo'yicha strategik yo'nalishlar ko'rib chiqilgan. Tadqiqotda eksportni rivojlantirish uchun ishlab chiqarishni diversifikatsiya qilish va yangi bozorlarga chiqish muhimligi ta'kidlangan.

Ushbu tadqiqotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, iqtisodiyotni rivojlantirishda ta'lim, innovatsiyalar va texnologiyalarga qaratilgan e'tibor mamlakatning raqobatbardoshlik darajasini oshiradi.

Metodologiya sifatida maqolada qiyosiy tahlil va empirik tadqiqot usullaridan foydalaniladi. Raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarishdagi xorijiy tajriba O'zbekiston sharoitlariga moslashtiriladi.

Natijalar va muhokama

O'rganilgan adabiyotlar va tahlillar asosida quyidagi asosiy natijalarga erishildi: Xorijiy tajribaning asosiy jihatlari: Germaniyaning "Industrie 4.0" modeli zamonaviy texnologiyalarni ishlab chiqarishga joriy qilish orqali raqobatbardoshlikni oshirdi. Bu model ishlab chiqarish samaradorligini va eksport hajmini oshirishga xizmat qilgan. Janubiy Koreya yuqori texnologiyalar va eksport strategiyasiga e'tibor qaratgan. Xususiy sektorning faol ishtiroki va davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanishi natijasida sanoatning barcha sohalari jadal rivojlangan. Yaponiya innovatsion tadqiqotlar va yuqori malakali kadrlar tayyorlashga katta e'tibor qaratdi.

O'zbekiston uchun imkoniyatlar: Innovatsion klasterlar yaratish orqali ichki va tashqi bozorda raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarish imkoniyati mavjud.

Energiya va resurslardan samarali foydalanish texnologiyalarini rivojlantirish orqali ishlab chiqarish tannarxini pasaytirish mumkin. Davlat-xususiy sheriklik asosida yangi texnologiyalarni sanoatga joriy qilishni jadallashtirish.

Amaliy takliflar: Mahalliy ishlab chiqaruvchilarni texnologik modernizatsiyaga rag'batlantirish uchun soliq imtiyozlari joriy etish. Innovatsion markazlar tashkil qilish va ularga xorijiy investorlarni jalb qilish. Yangi eksport bozorlari uchun mahsulot sertifikatizatsiyasi tizimini soddalashtirish.

Natijalar shuni ko'rsatadiki, raqobatbardosh mahsulot ishlab chiqarish iqtisodiyotni diversifikatsiya qilishda muhim omil bo'lib, O'zbekistonning global bozorlar bilan integratsiyasini kuchaytiradi.

Raqobatbardosh mahsulot ishlab chiqarishning xorijiy tajribasini o'rganish asosida quyidagi qo'shimcha jihatlar aniqlanadi: Xalqaro muvaffaqiyat omillari Xorijiy mamlakatlarda raqobatbardosh mahsulot ishlab chiqarishning muvaffaqiyati bir nechta omillarga bog'liq: Texnologik innovatsiyalar: Janubiy Koreya va Yaponiyada yuqori texnologiyalarga asoslangan ishlab chiqarish jarayonlari iqtisodiy rivojlanishning asosiy drayveri sifatida qaraladi. Masalan, Samsung yoki Toyota kabi kompaniyalar texnologik yangiliklarga sarmoya kiritish orqali xalqaro bozorda yetakchi mavqeni egallab kelmoqda. Ta'lim va ilmiy tadqiqotlar: Xalqaro tajribada ta'lim tizimining raqobatbardosh iqtisodiyotga hissa qo'shishi yaqqol namoyon bo'ladi. Germaniya dual ta'lim tizimi orqali yuqori malakali ishchi kuchi tayyorlashda yetakchi hisoblanadi, bu esa sanoatning yuqori samaradorlikka erishishini ta'minlaydi.

Barqarorlik va ekologik innovatsiyalar: So'nggi yillarda Germaniya va Skandinaviya mamlakatlari ekologik barqarorlikni ta'minlaydigan mahsulotlar ishlab chiqarishni kuchaytirmoqda. Ular raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarishda ekologik me'yorlarga mos keladigan texnologiyalarni tatbiq etib, xalqaro bozorda ishonchni oshirmoqda. O'zbekiston uchun imkoniyatlar

O'zbekistonning jahon bozorlaridagi o'rni hozircha asosan xomashyo eksporti bilan cheklanib qolmoqda. Shu bois, xorijiy mamlakatlarning tajribasini o'rganib, quyidagi imkoniyatlarni amalga oshirish zarur:

Texnologik klasterlarni rivojlantirish: O'zbekiston hududiy imkoniyatlardan kelib chiqib, texnologik klasterlar yaratishi mumkin. Masalan, Toshkent va Navoiy kabi yirik sanoat markazlarida yuqori texnologiyalar asosida mahsulot ishlab chiqarish rivojlantirilishi mumkin.

Ichki bozorda sifatni oshirish: Mahalliy mahsulotlarning xalqaro standartlarga mosligini ta'minlash orqali ichki bozorda talabni oshirish va eksportni ko'paytirish imkoniyati mavjud. Bu esa mahalliy ishlab chiqaruvchilarni innovatsiyalarni joriy qilishga undaydi.

Diversifikatsiya va qo'shimcha qiymat yaratish: Xomashyo eksporti o'rniga, uni qayta ishlash orqali yuqori qo'shimcha qiymatga ega mahsulotlar ishlab chiqarish zarur. Bu nafaqat iqtisodiyotni diversifikatsiya qiladi, balki valyuta tushumlarini ham sezilarli darajada oshiradi.

Eksportga yo'naltirilgan strategiyalar Eksport salohiyatini rivojlantirish uchun xorijiy mamlakatlarning muvaffaqiyatli strategiyalari o'rganilishi lozim:

Nish bozorlarga chiqish: O'zbekiston mahsulotlari uchun nish bozorlarni aniqlash va ushbu bozorlarga yo'naltirilgan mahsulotlar ishlab chiqarish zarur. Masalan, organik qishloq xo'jaligi mahsulotlari Yevropa va Osiyo bozorlarida katta talabga ega.

Xalqaro sertifikatlashtirish tizimini rivojlantirish: Mahalliy ishlab chiqaruvchilar xalqaro bozorlarga chiqishda ekologik va sifat sertifikatlariga ega bo'lishi muhim. Sertifikatlashtirish jarayonini soddalashtirish va davlat ko'magini kuchaytirish orqali eksport hajmini oshirish mumkin.

Innovatsiyalar va investitsiyalar Xususiy sektorning faol ishtiroki: Innovatsiyalarni rivojlantirishda xususiy sektorning ishtiroki juda muhim. O'zbekiston bu borada xorijiy sarmoyalarni jalb qilish orqali iqtisodiy o'sishga erishishi mumkin. Germaniya tajribasi ko'rsatib turibdiki, innovatsion loyihalarni moliyalashtirishda davlat va xususiy sektorning hamkorligi samarali natija beradi. Texnologik modernizatsiya dasturlari: Janubiy Koreyada texnologik modernizatsiya davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanadi va bu jarayonga yosh mutaxassislar keng jalb qilinadi. O'zbekistonda ham shunga o'xshash dasturlarni amalga oshirish mumkin.

O'zbekiston sharoitlariga mos tavsiyalar Xorijiy tajribadan kelib chiqib, quyidagi amaliy choralar taklif etiladi: Innovatsion tadqiqot markazlari tashkil etish va ularni xalqaro ekspertlar bilan hamkorlikda rivojlantirish. Eksportni rivojlantirishga yo'naltirilgan maxsus iqtisodiy zonalar tashkil etish. Qishloq xo'jaligi va tekstil sanoatida qayta ishlash sanoatini rivojlantirish. Mahalliy tadbirkorlarni xalqaro savdo forumlariga jalb qilish orqali ularning raqobatbardoshlik ko'nikmalarini oshirish. Mahsulot diversifikatsiyasi va ekologik talablar. O'zbekiston xomashyo eksportidan tayyor mahsulotlar ishlab chiqarishga o'tishi zarur. Misol uchun, paxta tolasi o'rniga tayyor tekstil mahsulotlarini eksport qilish ko'proq foyda keltiradi. "Yashil iqtisodiyot" tamoyillarini ishlab chiqarishga joriy qilish orqali xalqaro bozorlarda ekologik mahsulotlarga bo'lgan talabdan foydalanish imkoniyati mavjud. Xulosa qilib aytganda, xorijiy mamlakatlarning raqobatbardosh mahsulot ishlab chiqarishga oid tajribasi O'zbekiston uchun katta ahamiyat kasb etadi. Innovatsion ishlab chiqarishni rivojlantirish, ta'lim tizimini takomillashtirish va eksport strategiyasini qayta ko'rib chiqish orqali O'zbekiston jahon bozorlarida o'z o'rnini mustahkamlashi mumkin. Shu bilan birga,

barqaror rivojlanish tamoyillariga amal qilish kelajakda iqtisodiy samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi.

Xulosalar

Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarishning xorijiy tajribasi O'zbekiston iqtisodiyoti uchun muhim ahamiyat kasb etadi. Germaniya, Janubiy Koreya va Yaponiyaning muvaffaqiyatli tajribalari shuni ko'rsatadiki, ta'lim, innovatsiyalar va texnologiyalar iqtisodiy rivojlanishning asosiy omillaridir.

O'zbekistonda raqobatbardoshlikni oshirish uchun sanoat klasterlarini tashkil etish, eksportni diversifikatsiya qilish va texnologik innovatsiyalarni joriy qilish dolzarb ahamiyatga ega. Ushbu maqola kelgusida iqtisodiyotni modernizatsiya qilish bo'yicha amaliy asos sifatida xizmat qilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Porter M. E., "The Competitive Advantage of Nations", 1990, pp. 87-112.
2. Suh S. C., Lee J. K., "Technological Innovations in South Korea", Journal of Economics, 2015, pp. 45-78.
3. Gültekin B., "Ecological Innovations in Competitive Production", Green Economy Journal, 2021, pp. 34-59.
4. Sharifova D., "Strategic Directions for Increasing Uzbekistan's Export Potential", Tashkent, 2020, pp. 12-38.
5. Yunusova M., "Economic Modernization in Uzbekistan", Tashkent, 2021, pp. 50-75.
6. Smith J., "Global Trade Dynamics", Oxford Press, 2019, pp. 100-125.
7. Karimov A., "Innovative Approaches in Uzbekistan's Industry", Tashkent, 2022, pp. 85-97.
8. Rustamjon o'g'li A. F. MEHNAT MIGRATSIYASINING O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDAGI TUTGAN O'RNI //Научный Фокус. – 2023. – Т. 1. – №. 6. – С. 1-6.
9. Rustamjon o'g'li, Asraqulov Farrux. "MEHNAT MIGRATSIYASINING O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDAGI TUTGAN O'RNI." *Научный Фокус* 1.6 (2023): 1-6.
10. Rustamjon o'g'li, A. F. (2023). MEHNAT MIGRATSIYASINING O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDAGI TUTGAN O'RNI. *Научный Фокус*, 1(6), 1-6.

Copyright: © 2024 by the authors. This work is licensed under a Creative Commons Attribution- 4.0 International License (CC - BY 4.0)

